

Kaks alleed ja kaks mälestuskivi... Vana allee rajati juba Voka mõisa päevil, selle istutasid tänaste vokalaste esiisad. Nüüd on istikutest ammu saanud käharad puud. Kuigi ajahammas on neile külge hakanud ja tormid nii mõnegi oma hõlma võtnud, annavad nad tänaseni meeldivat vilu ja varju...

«Saaksid nad vaid jutustada,» ütles nüüdse «Kaljuranna» ühismajandi esimees Kalju Metsalu, «kuuleksime imeasju moonakate raskest orjatööst ja mõisasakste omavolist, Mõisahoonel asukoha ähistasime kivirahnuga.»

TUMMAD TUNNISTAJAD

Kivirahn paigaldati ühismajandi kontori esisele muruväljakule. Sellega jäädvustati ka kunagise Voka algkooli asupaik.

Uus allee on praegu majandi veteranide kastaniallee. Iga puukest aitab kaitsta puust tikuke, millel nimesilt. Loeme: Maire Stenari, Margarethe Otto, Vaike Kivilo, Voldemar Kibin, Karl Eljas...

Nad seisisid esimestena kolhoosi loomise juures. Enamikku ühismajanditesse astujaist pole enam

meie hulgas. Mõni aasta tagasi oli neid vaid nelikümmend üks kaheksa kaheksakümne ühest väikekolhoosidesse astujast.

Hakkajatest naistest nagu Maire Stenarist, Margarethe Otost ja paljudest teistest said lüpsjad. «Mis sest, et kõiki lundatöid tuli käsitsi teha, sööda-puudusest nõrgaks jäänud lehma üles upitada ning päev päeva kõrval tööl olla,» rääkis Maire Stenari, «paremat ei osanud esialgu tahtagi. Aga kui valmis

uus saja kohaga lehmalaud ja pandi sisse masinalüps, siis oli rõõmu...» Hiljem sai temast teeneline kolhoosnik ja kolhoosi personaalpensionär.

Karl Eljasest sai varsti traktorist, Voldemar Kibin määrati põllundusbrigadiriks... Kuigi töö ja asjaajamine oli uus, püüdsid nad elu edasi viia. Pisitasa hakkasid põllukultuuride saagid tõusma. Nemad on nüüd samuti teenelised kolhoosnikud ja personaalpensionärid. Voldemar Kibini nimepuu on esimene pargi poole suunduva allee parempoolses servas, Karl Eljasele pühendatud kastan natuke edasi samas reas.

«Kastanialleega meenutame ühismajandi rajajaid,» ütles Kalju Metsalu, «avalduki ei kirjutatud kerge meelega. Kõigil oli kahju lahkuda maast, oma hobusest, oma lehmast, oma vankrist, oma adrast... See tekitas südamevalu ja silmavett. Veoautod sõitsid sõjaväe esindajatega nagunii ringi. Varasemad talunike küüditamised ja hukkamised olid järelejäänud külaelanikele hästi teada. Hukkunute mälestuseks panime Pühajõe kiriku esisele väljakule kivi.»

«Inimesed said aru, mis seisis Eestisse Punaarmee sissetuleku taga,» lisab Toila Keskkooli direktor, aktiivne kodu-uuri Olav Vallimäe, «ehkki Molotovi-Ribbentropi pakti hoiti suure saladuskatte all. 40. aastal Eesti Vabariigi valitsuse kukutamisest ei tahtnud rahvas kuulda. Inimesi hoiti Stalini, Ždanovi ja nende käsilaste hirmuvalitsuse all. Alles nüüd saab uus ärkamis-aeg.»

Aksel KORTS

Autori fotod

